

Quản lý hoạt động xây dựng văn hóa nhà trường tiểu học ở quận Bình Tân, thành phố Hồ Chí Minh

Võ Thị Kiều Oanh*

*Học viên cao học, Trường Đại học Sài Gòn

Received: 24/7/2023; Accepted: 30/7/2023; Published: 14/8/2023

Abstract: On the basis of theoretical research on the management of school culture building activities, the article proposes some management measures to build school culture in primary schools.

Keywords: Managing activities to build school culture, primary school

1. Đặt vấn đề

Văn hóa nhà trường (VHNT) là hệ thống niềm tin, giá trị, chuẩn mực, truyền thống được tạo dựng trong quá trình phát triển của nhà trường và được tất cả thành viên trong nhà trường thừa nhận, gìn giữ và phát triển. Hệ giá trị của văn hoá nhà trường có khả năng nâng cao hoặc ảnh hưởng tiêu cực đến kết quả dạy và học của GV và HS vì nó tác động rõ rệt đến cách suy nghĩ, cảm nhận và hành động của mỗi thành viên trong nhà trường. Ngày 12/4/2019, Bộ GD&ĐT ban hành Thông tư số 06/2019/TT-BGDĐT Quy định về Quy tắc ứng xử trong Cơ sở GDMN, GDPT và GDTX. Trong bối cảnh đổi mới căn bản và toàn diện GD hiện nay, nhất là yêu cầu của Chương trình GD phổ thông 2018, mỗi cá nhân trong nhà trường không chỉ cần có sáng tạo mà còn phải biết chia sẻ với đồng nghiệp, cùng nhau học hỏi để đáp ứng những nhu cầu của xã hội đối bậc học tiểu học (TH) bằng cách xây dựng một tập thể sư phạm vững mạnh. Trong những năm qua, những bất cập về quản lý hoạt động xây dựng VHNT ở các trường TH luôn đứng trước nhiều thách thức về nhận thức xây dựng VHNT của một bộ phận cán bộ, GV, nhân viên. Bên cạnh đó, do khó khăn về kinh phí, các trường TH chưa phối hợp một cách đồng bộ và chặt chẽ với các tổ chức xã hội, doanh nghiệp, các đoàn thể, ban đại diện cha mẹ HS trong xây dựng VHNT nên xây dựng văn hóa tại cơ sở chưa đạt hiệu quả như mong đợi. Vì thế nghiên cứu biện pháp quản lý hoạt động xây dựng VHNT TH là vấn đề cần thiết hiện nay.

2. Nội dung và kết quả nghiên cứu

2.1. Văn hoá nhà trường TH

Văn hóa nhà trường TH gắn liền với đặc trưng nhà trường (NT) ở cấp TH. Nó gắn liền với mục tiêu, nhiệm vụ, nội dung GD của cấp học, đặc điểm lứa tuổi HS TH. Đặc thù của cấp học TH cũng tạo nên những đặc điểm riêng trong hệ thống chuẩn mực, niềm tin, hệ giá trị, hành vi ứng xử... của các thành viên để

đạt mục tiêu “GD TH nhằm hình thành cơ sở ban đầu cho sự phát triển về đạo đức, trí tuệ, thể chất, thẩm mỹ, năng lực của HS; chuẩn bị cho HS tiếp tục học trung học cơ sở” [Điều 29, Luật GD 2019]. Trong quá trình cùng hướng tới mục tiêu GD của nhà trường cấp TH, mỗi lực lượng, bộ phận trong nhà trường đảm nhiệm một nhiệm vụ khác nhau nhưng quan hệ mật thiết với nhau. Mỗi quan hệ biện chứng đó đã tạo nên hệ thống giá trị, niềm tin, chuẩn mực, thói quen và truyền thống của trường TH.

2.2. Các thành tố cấu thành VHNT TH

Mỗi tác giả trong những nghiên cứu lại đưa ra những quan điểm khác nhau về các thành tố của VHNT. Trong luận văn này tác giả cho rằng thành tố cấu thành VHNT của trường TH bao gồm:

1) Các giá trị vật chất

- Logo, biểu tượng
- Khâu hiệu
- Kiến trúc
- Không gian, cảnh quan
- Phương tiện, trang thiết bị

2) Các giá trị tinh thần

- Sứ mệnh, tầm nhìn
- Phương châm làm việc
- Các nghi lễ, nghi thức
- Giao tiếp, ứng xử
- Những giá trị cốt lõi
- Văn hoá lãnh đạo, quản lý

2.3. Xây dựng VHNT TH

Nhà trường TH là môi trường thường có nhiều giá trị văn hóa tích cực hơn. Chính vì vậy, xây dựng VHNT TH được hiểu là quá trình kế thừa, xây dựng và phát triển những giá trị VH đã tồn tại trong nhà trường. Đó là những giá trị thuộc về bề nổi và bề chìm của văn hóa nhà trường. Xây dựng VHNT TH không hoàn toàn ở việc tạo nên một giá trị văn hóa hoàn toàn mới. Xây dựng đồng thời kế thừa và phát triển những giá trị tích cực phù hợp với điều kiện

hoàn cảnh từng nhà trường; loại bỏ đi những giá trị tiêu cực, không phù hợp hoặc cản trở sự phát triển của nhà trường.

Vậy xây dựng VHNT TH tức là quá trình kế thừa và phát triển những giá trị văn hóa tích cực tồn tại trong nhà trường TH để nhằm đưa nhà trường phát triển ổn định và đạt được mục đích GD. Xây dựng VHNT TH là một quá trình lâu dài, đòi hỏi sự nỗ lực đóng góp của tất cả các thành viên trong nhà trường trong đó nhấn mạnh vai trò đi đầu, nêu gương của CBQL nhà trường. Xây dựng VH trong bất kỳ nhà trường nào cũng phải dựa trên các yếu tố cấu thành nên VHNT, song cần đặt trọng tâm ở các nội dung cốt lõi của VHNT, đó là các giá trị và các chuẩn mực VH ứng xử.

2.4. Sự cần thiết của việc xây dựng VHNTTH

Thứ nhất, VHNT trong trường TH có tác động đến mọi khía cạnh sự phạm của CBQL, GV, HS, là yếu tố lan tỏa khắp nhà trường và khó xác định. VHNT quyết định đến việc các thành viên trong nhà trường cùng tập trung vào mục tiêu chung, cam kết và nỗ lực cho mục tiêu đó.

Thứ hai, VHNT tạo động lực làm việc, học tập cho GV và HS. Động lực làm việc trong nhà trường có thể được tạo nên bởi nhiều yếu tố: thu nhập, tiền thưởng; môi trường làm việc thân thiện, hoà đồng.

Thứ ba, VHNT hỗ trợ kiểm soát hành vi của GV-HS, hạn chế tiêu cực và xung đột. Khi nhà trường phải đối mặt với những vấn đề phát sinh trong quá trình vận hành, chính VHNT sẽ trở thành điểm tựa tinh thần, giúp đội ngũ sự phạm hợp tác, phát huy sức mạnh của tính đoàn kết để có những quyết định đúng đắn nhằm duy trì sự ổn định và phát triển của nhà trường.

Thứ tư, VHNT giúp nâng cao chất lượng các hoạt động của nhà trường. Qua những ảnh hưởng trực tiếp và gián tiếp đến các thành viên trong nhà trường, VH có tác động lớn đến chất lượng các hoạt động trong nhà trường, qua đó ảnh hưởng đến CLGD thực tế tại đơn vị.

2.5. Nội dung cơ bản của xây dựng VHNT TH

** Kế thừa và phát huy các giá trị phù hợp đã có:* Các giá trị này đã có tác dụng tốt trong hoạt động đào tạo của nhà trường. Các giá trị này được GV, HS, phụ huynh HS và cộng đồng xã hội thừa nhận. Điều này thể hiện ở các khía cạnh cụ thể sau:

** Kế thừa và phát huy các giá trị mới về vật chất:* Đối với logo và biểu tượng đã có, nó phù hợp, nó có tác dụng GD tốt HS, GV và cán bộ nhà trường thì cần

phát huy giá trị của logo và biểu tượng này.

- Đối với khẩu hiệu và phương châm làm việc đã có nó phù hợp với triết lý GD, mục tiêu GD của nhà trường thì cần giữ gìn và phát huy các giá trị tinh thần này trong xây dựng văn hóa nhà trường.

** Kế thừa và phát huy các giá trị mới về tinh thần:* Hệ giá trị của nhà trường. Hiệu trưởng nhà trường cần biết phát huy những giá trị phù hợp, có tính GD cao, đáp ứng yêu cầu của đổi mới GD hiện nay; phong cách lãnh đạo và phong cách làm việc. Hiệu trưởng nhà trường cần biết phát huy những phong cách lãnh đạo phù hợp, có hiệu quả. Đó là phong cách lãnh đạo linh hoạt, nhạy bén. Hiệu trưởng cần biết phát huy tinh thần thái độ làm việc có trách nhiệm cao, sự tận tụy của họ với các nhiệm vụ được giao.

** Xây dựng các giá trị mới:* Xây dựng các giá trị hoàn toàn mới của VHNT đặt ra đối với những trường vừa mới thành lập. Các giá trị mà nhà trường xây dựng cần phải tạo nên một tổng thể chung, phản ánh bản sắc riêng của nhà trường. Việc xây dựng các giá trị mới trong xây dựng VHNT gồm:

** Xây dựng các giá trị mới về vật chất:* Xây dựng logo, biểu tượng: Đối với những trường đã có logo, biểu tượng, nhưng nó không còn phù hợp, không đáp ứng được yêu cầu của GD thì cần phải thay đổi thì sửa đổi logo, biểu tượng đã có cho phù hợp hoặc xây dựng logo, biểu tượng hoàn toàn mới.

- Xây dựng kiến trúc của nhà trường: Đối với các trường mới thành lập thì phải xây dựng trường. Việc xây dựng trường cần tính đến kiến trúc để đảm bảo tính thẩm mỹ, tính GD và bản sắc riêng của nhà trường.

- Đảm bảo thiết kế phòng học, phòng thể chất, phòng chức năng đạt chuẩn theo quy định.

Khung cảnh sự phạm văn minh phù hợp với yêu cầu của GD. Phòng học, phòng học bộ môn đáp ứng được các yêu cầu về giảng dạy và học tập. Xây dựng các giá trị mới về vật chất để đảm bảo HS luôn cảm thấy an toàn và thuận lợi ở tất cả mọi nơi trong nhà trường. Môi trường không khí trong lành và có độ ồn thấp. Như vậy để đảm bảo việc học tập hiệu quả cho HS trước tiên nhà trường cần xây dựng môi trường tự nhiên đáp ứng được các yêu cầu về giảng dạy và học tập.

** Xây dựng các giá trị mới về tinh thần:* Xây dựng khẩu hiệu, phương châm làm việc: Đối với những trường đã có khẩu hiệu, phương châm làm việc, nhưng nó không còn phù hợp, không đáp ứng được yêu cầu của GD thì cần phải thay đổi thì sửa

khẩu hiệu, phương châm làm việc đã có cho phù hợp hoặc xây dựng khẩu hiệu, phương châm làm việc hoàn toàn mới.

- Xây dựng sứ mệnh; tầm nhìn; chiến lược phát triển và hệ thống giá trị. Đặc biệt, xây dựng các chuẩn mực văn hóa (quy tắc vàng).

- Xây dựng môi trường văn hóa trong nhà trường: ban hành mục tiêu và chính sách, các chuẩn mực và nội quy, hành vi ứng xử, ...nhấn mạnh những việc mà gia đình, nhà trường và xã hội không được làm nếu ảnh hưởng xấu đến sự phát triển về đạo đức, trí tuệ, thể chất, thẩm mỹ, năng lực của HS TH.

- Xây dựng các nghi thức và lễ kỷ niệm: Lễ kỷ niệm tạo bầu không khí vui vẻ, công nhận thành tích và chia sẻ các giá trị. Tiến hành các lễ kỷ niệm có ý nghĩa quan trọng bởi “nó thể hiện cái gì đang được đánh giá trong nhà trường và nó giúp nhà trường có một nền văn hóa tốt hơn.

- Xây dựng phong cách làm việc của các thành viên trong trường: Xây dựng bầu không khí tổ chức của nhà trường: Bầu không khí là trạng thái tâm lý của tổ chức. Nó thể hiện sự phối hợp tâm lý xã hội, sự tương tác giữa các thành viên và mức độ dung hợp các đặc điểm tâm lý.

2.6. Quản lý hoạt động xây dựng văn hóa trường TH

Xây dựng VHNT là một nội dung của quản lý nhà trường mà mỗi CBQL phải thực hiện. Quản lý nhà trường gắn với mục đích đạt được hiệu quả của từng hoạt động, vậy quản lý xây dựng VHNT cũng được hiểu một cách đơn giản là quản lý để đạt được hiệu quả trong xây dựng VHNT. Nhưng nhìn một cách biện chứng thì xây dựng VHNT lại có trong tất cả các hoạt động quản lý nhà trường. Vì vậy, quản lý VHNT vừa là yêu cầu, vừa là mục tiêu của mỗi nhà trường.

Từ đây có thể hiểu rằng, quản lý xây dựng VHNT là quá trình tác động có ý thức, có định hướng lên tất cả các thành tố tham gia vào quá trình tác động của chủ thể quản lý tới đối tượng quản lý, nhằm đưa ra các hoạt động xây dựng VHNT cụ thể để đạt được kết quả mong muốn một cách hiệu quả, góp phần nâng cao CLGD trong nhà trường.

Quản lý xây dựng VHNT gắn với điều kiện cụ thể của mỗi một nhà trường nhưng nhìn chung nó sẽ bao gồm các vấn đề lớn cần tập trung đó là xây dựng nền VH đạo đức XHCN trong trường học. Tích cực xây dựng môi trường học an toàn, thân thiện, cảnh quan hiện đại, mối quan hệ tốt đẹp, thương hiệu và giá trị đạo đức của nhà trường.

Theo cách tiếp cận chức năng quản lý thì quản lý

VHNT là một quá trình bao gồm các hoạt động lập kế hoạch, tổ chức, chỉ đạo, kiểm tra, đánh giá và đảm bảo các điều kiện cần thiết để xây dựng VHNT đạt hiệu quả.

Tóm lại quản lý hoạt động xây dựng VHNT là một quá trình tác động có hướng đích của chủ thể quản lý nhà trường đến khách thể thuộc về yếu tố VHNT thông qua các biện pháp quản lý phù hợp nhằm đưa hoạt động xây dựng VHNT đạt được kết quả cao nhất, đồng thời góp phần nâng cao CLGD trong nhà trường.

Trong bài viết này, tác giả cho rằng: *Quản lý xây dựng VHNT TH là tác động có mục đích của quản lý trường TH thông qua lập kế hoạch; tổ chức thực hiện; chỉ đạo, phối hợp và KTĐG hoạt động xây dựng VHNT nhằm sửa đổi giá trị vật chất, tinh thần không còn phù hợp; duy trì và phát huy các giá trị văn hóa vật chất, tinh thần phù hợp nhằm nâng cao chất lượng lượng giáo dục, đào tạo của nhà trường TH.*

3. Kết luận

Xây dựng VHNT là hình thành các giá trị mới và bảo lưu, phát huy các giá trị phù hợp đã có theo một phương hướng nhất định. Quá trình này bao gồm việc hình thành các giá trị mới và bảo lưu, phát huy các giá trị phù hợp đã có.

Quản lý xây dựng VHNT TH là sự tác động có định hướng, có mục đích, có hệ thống thông tin của chủ thể quản lý (Hiệu trưởng trường TH) nhằm tạo ra các giá trị vật chất và giá trị tinh thần phù hợp với nhà trường, thực hiện mục tiêu GD và truyền lại cho các thế hệ sau.

Quản lý xây dựng VHNT TH bao gồm các yếu tố: LKH xây dựng VHNT; Tổ chức thực hiện kế hoạch xây dựng VHNT; Chỉ đạo thực hiện xây dựng VHNT; KTĐG xây dựng VHNT. Các nội dung trình bày trên là cơ sở quan trọng, định hướng để tác giả tiến hành khảo sát thực trạng quản lý hoạt động xây dựng VHNTTH và đề xuất các biện pháp quản lý xây dựng VHNT TH.

Tài liệu tham khảo

1. Bộ GD và Đào tạo (2020), *Thông tư 27/2020/TT-BGDĐT Quy định đánh giá HS TH*. Hà Nội
2. Bộ GD và Đào tạo (2018), *Thông tư số 20/2018/TT-BGD&ĐT ngày 22/8/2018 về Quy định Chuẩn nghề nghiệp GV trung học cơ sở, GV TH*. Hà Nội
3. Bộ GD và Đào tạo (2018), *Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT ngày 26/12/2018 về Chương trình GD phổ thông*. Hà Nội
4. Chính phủ (2012), *Quyết định số 711/QĐ-TTg ngày 13/6/2012 của Thủ tướng Chính phủ về phê duyệt Chiến lược phát triển GD 2011-2020*. Hà Nội